

ความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนในวิชาวิจัย
ด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
**OPINIONS OF UNDERGRADUATE STUDENTS TOWARDS THE COURSE
CHARACTERISTICS AND TEACHING STYLE IN THE COURSE OF RESEARCH
METHODOLOGY FOR TOURISM AND HOSPITALITY
DHURAKIJ PUNDIT UNIVERSITY**

ดร. อัครวิณ แสงพิกุล

รองศาสตราจารย์ประจำคณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ดร. ธัญรัช วิกิตภูมิประเทศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

บทคัดย่อ

ถึงแม้ที่ผ่านมามีงานวิจัยด้านการเรียนการสอนอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ทว่างานวิจัยประเภทนี้ในสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรมยังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยด้านการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับวิชาวิจัยซึ่งเป็นวิชาที่มีลักษณะเนื้อหาแตกต่างจากวิชาอื่น ๆ โดยเนื้อหาของวิชานี้จะเน้นการเรียนการสอนที่กระบวนการวิจัย (Research Method-Oriented) มากกว่าการบรรยายทั่วไป ด้วยลักษณะของวิชาที่แตกต่างจากวิชาอื่น ๆ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าผู้เรียนในวิชาวิจัยจะมีความคิดเห็นอย่างไรต่อลักษณะวิชา และรูปแบบการสอนแบบใดจึงจะสอดคล้องกับความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียน ประเด็นปัญหาการวิจัยเหล่านี้เป็นประเด็นที่น่าค้นหาคำตอบเพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้สอนเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป ดังนั้นงานวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) สำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม และ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษามือต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนในวิชาดังกล่าว โดยเปรียบเทียบระหว่างเพศและระดับผลการเรียน (GPA) วิธีการวิจัยดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัยโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาทุกคนที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ระดับปริญญาตรี คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 132 คน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอ้างอิงเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่นักศึกษาเห็นด้วยมากที่สุด 3 อันดับแรกเกี่ยวกับลักษณะของวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม คือ วิชาวิจัยควรเน้นการสอนที่กระบวนการหรือวิธีการทำวิจัย รองลงมาคือ วิชาวิจัยเป็นวิชาที่มีเนื้อหาและลักษณะของวิชาที่แตกต่างจากวิชาอื่น ๆ และวิชาวิจัยเป็นวิชาที่อาศัยความเข้าใจมากกว่าการท่องจำ ในส่วนของรูปแบบการสอน พบว่า รูปแบบการสอนที่น่าสนใจ 3 อันดับแรก คือ การให้อาจารย์ผู้สอนบรรยายพร้อมยกตัวอย่างประสบการณ์วิจัยจริงของผู้สอน การมีสื่อการสอนที่หลากหลายในการเรียนการสอน และการให้อาจารย์ผู้สอนบรรยายพร้อมยกตัวอย่างงานวิจัยหลายๆ เรื่องประกอบในห้องเรียน ส่วนผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่านักศึกษาที่มีระดับผลการเรียนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมในบางประเด็น เช่น การซักถาม หรือการให้แสดงความคิดเห็นในห้องเรียน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้สอนควรอธิบายชี้แจงให้นักศึกษาทราบและเข้าใจถึงลักษณะของวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม จุดมุ่งหมายของวิชา ความแตกต่างจากวิชาอื่น ๆ รวมทั้งประโยชน์/คุณค่าของวิชาที่ผู้เรียนจะได้รับ ในส่วนของรูปแบบการสอน ผู้สอนควรมีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย เช่น การนำประสบการณ์วิจัยจริงของผู้สอนมาบรรยายประกอบการสอน การใช้สื่อการสอนรูปแบบต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น และการแลกเปลี่ยนความรู้/ความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: ความคิดเห็น ลักษณะวิชา รูปแบบการสอน วิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม

ABSTRACT

Although there is an abundance of classroom research, yet such research in the tourism and hospitality field is limited. In particular, the classroom research on the issue of research courses itself is rare. In general, the course of research methodology could be viewed differently from other general courses because it seems to focus on learning about the research method rather than context-orientation. As such, it would be interesting to find out how students think about the course characteristics and teaching style in such course. Therefore, this study has the objectives to explore and compare undergraduate students' opinions towards the course characteristics and teaching style in the course of research methodology for tourism and hospitality. The questionnaire was used to collect data from undergraduate students in the Faculty of Tourism and Hospitality who enrolled in the course of research methodology for tourism and hospitality in the 2nd semester 2013. Data were analyzed by descriptive and inferential statistics.

The study found that the top three issues that most students agreed on the course characteristics are 1) research methodology course should focus on the research method or process of conducting research 2) research methodology course has a different content from other courses and 3) research methodology course requires a depth understanding rather than memorizing. With regard to the teaching style, the top three issues that most students preferred are 1) teacher should lecture together with his/her research experience 2) teacher should have a variety of teaching media and 3) teacher should lecture together with several research examples. For the research hypotheses, it's revealed that students with different GPA had different opinions towards the course characteristics and teaching style.

The study suggests that teacher should explain students regarding the course characteristics, its purpose and the content differences from other courses as well as the course contribution. For the teaching style, teacher should have various techniques such as a lecture with real research experience, the use of different teaching media, and the encouragement of students' discussion with teacher.

Keywords: Opinions, Course Characteristics, Teaching Style, Research Methodology for Tourism and Hospitality

บทนำ

ปัจจุบัน การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามีลักษณะเป็นความร่วมมือของผู้เรียนและผู้สอน โดยผู้สอนต้องศึกษาวิธีการออกแบบการสอนเพื่อที่จะให้ได้สาระที่ครบถ้วนและเลือกใช้วิธีการสอนหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของผู้เรียน ในขณะที่เดียวกัน ก็จะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและใส่ใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองอีกด้วย (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2556) สำหรับแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพและเกิดความใส่ใจในการเรียนรู้ คือ ผู้สอนจะต้องทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ เพยาว์ สินดีสุข, 2554) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และพัฒนาผู้เรียนในที่สุด (ศักดิ์สิทธิ์ วัชรารัตน์, 2552)

จากความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ซึ่งเป็นวิชาที่มีลักษณะเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนแตกต่างจากวิชาอื่นในสาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม เนื่องจากการเรียนการสอนจะเน้นที่กระบวนการวิจัยเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การกำหนดปัญหา การวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย การทบทวนวรรณกรรม การกำหนดวิธีการวิจัย การวิเคราะห์ผลการอภิปรายผล การสรุป และการให้ข้อเสนอแนะด้วยลักษณะเนื้อหาที่แตกต่างจากวิชาอื่น ๆ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าผู้เรียนในวิชาวิจัยจะมีความคิดเห็นอย่างไรต่อวิชานี้ และรูปแบบการสอนแบบใดจึงจะสอดคล้องกับความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียน ถึงแม้ที่ผ่านมา มีงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนจำนวนมาก (กิติพร ไชยประการ, 2555; ธัญรัช วิภัติภูมิประเทศ, 2557;

น้อมจิต กิตติโชติพาณิชย์, 2556; วีระยุทธ สุดสมบูรณ์ และคณะ, 2552; ศุภิสรา สุวรรณชาติ และนัฐชญา คุรุเจริญ, 2553; สมรรถชัย คันธมาพันธ์ และคณะ, 2556) แต่ทว่างานวิจัยที่ศึกษาในบริบทของวิชาวิจัยยังไม่ค่อยมีมากนักซึ่งทำให้ขาดความรู้ที่จะนำไปพัฒนาการเรียนการสอนในวิชาดังกล่าวในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้การวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนในวิชาการวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ซึ่งคำตอบจากการวิจัยจะให้ประโยชน์ต่อผู้สอนในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมต่อไป ซึ่งปัจจุบันวิชานี้ได้มีการสอนอย่างกว้างขวางในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศทั้งของรัฐและเอกชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม โดยจำแนกตามเพศและระดับคะแนนผลการเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านตัวแปร: ตัวแปรอิสระ คือ เพศและระดับผลการเรียนของนักศึกษา ส่วนตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นที่มีต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม
2. ด้านกลุ่มเป้าหมาย: กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในหลักสูตรระดับปริญญาตรี คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 155 คน (4 กลุ่มเรียน)

กรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปรต้นเหตุซึ่งได้แก่ เพศและระดับผลการเรียนของนักศึกษา ซึ่งตัวแปรต้นเหตุสองตัวแปรนี้มีงานวิจัยในอดีต

บ่งชี้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียน/นักศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องต่าง ๆ (กิตติพร โชประการ, 2555; ศุภิสรา สุวรรณชาติ และนัฐชญา คุรุเจริญ, 2553; อัครวิน แสงพิกุล, 2545) ส่วนตัวแปรตามมีสองตัวแปร คือ ระดับความคิดเห็นต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม โดยกรอบแนวคิดในการวิจัยข้างต้นสามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ 2 สมมติฐาน คือ

1. นักศึกษาที่มีเพศและระดับผลการเรียนแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อลักษณะวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมแตกต่างกัน
2. นักศึกษาที่มีเพศและระดับผลการเรียนแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมแตกต่างกัน

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

เนื่องจากประชากรในงานวิจัยนี้เป็นประชากรแบบจำกัดและทราบจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งได้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรระดับปริญญาตรี คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม ที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ซึ่งมีจำนวน 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 155 คน ผู้วิจัยจึงเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากนักศึกษาทุกคนที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 85 ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงได้ตัวอย่างจำนวน 132 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านช่วยตรวจสอบเนื้อหาและคำถามในแบบสอบถาม ซึ่งพบว่า มีค่า IOC ที่ระดับ 0.67-1.00 หรือกล่าวได้ว่า ข้อคำถามในแบบสอบถามนี้สามารถวัดได้ครอบคลุมตามเนื้อหา แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา (เพศและผลการเรียน) ส่วนที่ 2 เป็นความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อลักษณะวิชาวิจัยซึ่งประกอบด้วยคำถาม 8 ข้อ และความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการสอนในวิชาวิจัยจำนวน 12 ข้อ (รวมทั้งหมด 20 ข้อ) โดยให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นใน 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด จนถึง 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา (เพศและระดับผลการเรียน) และความคิดเห็นที่มีต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอน ในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม และใช้สถิติเชิงอ้างอิง (t-test, ANOVA) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยกำหนดระดับนัยสำคัญไว้ที่ .05 (Level of Significance) สำหรับเกณฑ์วัดระดับความคิดเห็นในแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งเป็นมาตรวัดแบบ Likert scale โดยกำหนดค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นและการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นระหว่าง 1.00-1.80 (เห็นด้วยน้อยที่สุด) คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นระหว่าง 1.81 - 2.61 (เห็นด้วยน้อย) คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นระหว่าง 2.62 - 3.42 (เห็นด้วยปานกลาง) คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นระหว่าง 3.43 - 4.23 (เห็นด้วยมาก) และคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นระหว่าง 4.24 - 5.00 (เห็นด้วยมากที่สุด)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิง ร้อยละ 64.4 ส่วนเพศชาย ร้อยละ 35.6

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อลักษณะวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม

ประเด็นความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. วิชาวิจัยควรเน้นการสอนที่กระบวนการหรือวิธีการทำวิจัย	4.18	0.81	เห็นด้วยมาก
2. วิชาวิจัยเป็นวิชาที่มีเนื้อหาและลักษณะของวิชาที่แตกต่างจากวิชาอื่นๆ	4.14	0.72	เห็นด้วยมาก
3. วิชาวิจัยเป็นวิชาที่อาศัยความเข้าใจมากกว่าการท่องจำ	4.12	0.97	เห็นด้วยมาก
4. วิชาวิจัยเป็นวิชาที่ควรเน้นการสอนจากประสบการณ์วิจัยของผู้สอน	4.08	0.80	เห็นด้วยมาก
5. วิชาวิจัยเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเข้าใจยากกว่าวิชาอื่นๆ	4.05	0.92	เห็นด้วยมาก
6. วิชาวิจัยเป็นวิชาที่ควรเน้นการบรรยายเป็นหลัก	3.91	0.79	เห็นด้วยมาก
7. วิชาวิจัยควรมีการสอนที่แตกต่างจากวิชาอื่นๆ เช่น เน้นการสอนที่กระบวนการวิจัย	3.85	0.91	เห็นด้วยมาก
8. วิชาวิจัยเป็นวิชาที่ให้ประโยชน์หรือความรู้มากกว่าวิชาอื่นๆ	3.71	0.88	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.01	0.50	เห็นด้วยมาก

ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการสอน (ตารางที่ 2) พบว่า ในภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 คะแนน โดยรูปแบบการสอนที่ได้รับคะแนนเกิน 4.0 มี 5 ข้อ คือ อันดับที่ 1 การให้อาจารย์ผู้สอนบรรยายพร้อม

โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 56.1 มีระดับผลการเรียนอยู่ระหว่าง 2.00 - 3.00 รองลงมา คือ 3.10 ขึ้นไป (ร้อยละ 32.5) และ ต่ำกว่า 2.00 (ร้อยละ 11.4) ตามลำดับ

2. ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม

จากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อลักษณะวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม (ตารางที่ 1) พบว่า ในภาพรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 คะแนน โดยประเด็นที่นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ใน 3 อันดับแรก คือ วิชาวิจัยควรเน้นการสอนที่กระบวนการหรือวิธีการทำวิจัย ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมาคือ วิชาวิจัยเป็นวิชาที่มีเนื้อหาและลักษณะของวิชาที่แตกต่างจากวิชาอื่น ๆ ($\bar{X} = 4.14$) และวิชาวิจัยเป็นวิชาที่อาศัยความเข้าใจมากกว่าการท่องจำ ($\bar{X} = 4.12$) ตามลำดับ ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 4.0 มี 3 ประเด็น คือ วิชาวิจัยเป็นวิชาที่ควรเน้นการบรรยายเป็นหลัก ($\bar{X} = 3.91$) วิชาวิจัยควรมีการสอนที่แตกต่างจากวิชาอื่นๆ ($\bar{X} = 3.85$) และวิชาวิจัยเป็นวิชาที่ให้ประโยชน์หรือความรู้มากกว่าวิชาอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.71$) ตามลำดับ

ยกตัวอย่างประสบการณ์วิจัยจริงของผู้สอน ($\bar{X} = 4.15$) อันดับที่ 2 คือ การมีสื่อการสอนที่หลากหลายในการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.10$) การให้อาจารย์ผู้สอนบรรยายพร้อมยกตัวอย่างงานวิจัยประกอบ ($\bar{X} = 4.07$)

การเปิดโอกาสให้นักศึกษาแต่ละคนแสดงความคิดเห็น ในระหว่างเรียน ($\bar{X} = 4.03$) และการให้อาจารย์ผู้สอนเน้น การเรียนรู้โดยแลกเปลี่ยนความรู้/ความคิดเห็นระหว่าง นักศึกษากับอาจารย์ผู้สอน ($\bar{X} = 4.01$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่ได้คะแนนน้อยที่สุด 3 อันดับสุดท้าย

(ต่ำกว่า 3.50) ได้แก่ การตั้งคำถามหรือซักถามผู้เรียนใน ระหว่างการเรียน ($\bar{X} = 3.49$) การมอบหมายงานหรือ แบบฝึกหัดในชั่วโมงเรียน ($\bar{X} = 3.47$) และการเน้นการ บรรยายเนื้อหาในตำรา/หนังสือ ($\bar{X} = 3.44$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม

ประเด็นความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนบรรยายพร้อมยกตัวอย่างประสบการณ์วิจัยจริง ของผู้สอน	4.15	0.78	เห็นด้วยมาก
2. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนใช้สื่อการสอนที่หลากหลายในการเรียนการสอน	4.10	0.79	เห็นด้วยมาก
3. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนบรรยายพร้อมยกตัวอย่างงานวิจัยประกอบ	4.07	0.75	เห็นด้วยมาก
4. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนให้โอกาสนักศึกษาแต่ละคนแสดงความคิดเห็น ในระหว่างเรียน	4.03	0.91	เห็นด้วยมาก
5. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนเน้นการเรียนรู้โดยแลกเปลี่ยนความรู้/ความ คิดเห็นระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอน	4.01	0.82	เห็นด้วยมาก
6. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนเน้นการสอนโดยให้คิดและวิเคราะห์ประเด็น ต่าง ๆ ระหว่างการเรียน	3.95	0.82	เห็นด้วยมาก
7. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนเน้นการเรียนรู้โดยแลกเปลี่ยนความรู้/ความ คิดเห็นระหว่างเพื่อนนักศึกษาด้วยกันในชั้นเรียน	3.87	0.81	เห็นด้วยมาก
8. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนมอบหมายงานกลุ่มหรือทำกิจกรรมกลุ่มใน ระหว่างการเรียน	3.82	0.93	เห็นด้วยมาก
9. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนมอบหมายงานค้นคว้านอกห้องเรียน	3.78	0.99	เห็นด้วยมาก
10. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนตั้งคำถามหรือซักถามผู้เรียนในระหว่างการเรียน	3.49	1.01	เห็นด้วยมาก
11. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนมอบหมายงานหรือแบบฝึกหัดในชั่วโมงเรียน	3.47	0.95	เห็นด้วยมาก
12. ท่านอยากให้อาจารย์ผู้สอนเน้นการบรรยายเนื้อหาในตำรา/หนังสือ	3.44	1.00	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	3.86	0.57	เห็นด้วยมาก

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษา ที่มีต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนวิชาวิจัย ด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม จำแนกตามเพศ

จากการเปรียบเทียบพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อ ลักษณะวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ในแต่ละข้อ ระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งหากพิจารณาจากระดับนัยสำคัญ ทางสถิติ พบว่า มีค่า มากกว่า .05 ทุกข้อ แสดงว่านักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงไม่ มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องลักษณะวิชาวิจัยด้านการ ท่องเที่ยวและการโรงแรม นอกจากนี้ ระดับความคิดเห็นของ นักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยว

และการโรงแรม ในแต่ละข้อระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษา หญิงไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งพิจารณาจากระดับนัยสำคัญทาง สถิติ พบว่ามีค่ามากกว่า .05 ทุกข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษา ชายและนักศึกษาหญิงไม่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่อง รูปแบบการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของ นักศึกษาที่มีต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนวิชา วิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม จำแนกตาม ระดับผลการเรียน

จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษา ที่มีต่อลักษณะวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม

จำแนกตามระดับผลการเรียน พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาในแต่ละกลุ่มผลการเรียนไม่มีความแตกต่างกันเท่าไรนักในเกือบทุกข้อ ยกเว้นประเด็นที่ว่า วิชาวิจัยเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเข้าใจยากกว่าวิชาอื่น ๆ ซึ่งมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า .05 แสดงว่านักศึกษาในแต่ละกลุ่มผลการเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันในประเด็นนี้ และจากผลการทดสอบเป็นรายคู่ พบว่า นักศึกษาในกลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 และระหว่าง 2.00 – 3.00 มีความคิดเห็นในประเด็นนี้ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่นักศึกษาที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 3.01 ขึ้นไป มีความคิดเห็นในประเด็นนี้แตกต่างจาก 2 กลุ่มข้างต้น นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนจำแนกตามระดับผลการเรียน พบว่าระดับความคิดเห็นของนักศึกษาในแต่ละกลุ่มผลการเรียนไม่มีความแตกต่างกันเท่าไรนักในเกือบทุกข้อ ยกเว้นประเด็นเรื่องความต้องการให้อาจารย์ผู้สอนตั้งคำถามหรือซักถามผู้เรียนในระหว่างการเรียน และประเด็นเรื่องความต้องการให้อาจารย์ผู้สอนให้ออกาสนักศึกษาแต่ละคนแสดงความคิดเห็นในระหว่างเรียน ซึ่งมีระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า .05 แสดงว่า นักศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันในประเด็นดังกล่าว และจากผลการทดสอบเป็นรายคู่ พบว่า นักศึกษาในกลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 และระหว่าง 2.00 – 3.00 มีความคิดเห็นใน 2 ประเด็นนี้ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่นักศึกษาที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 3.01 ขึ้นไป มีความคิดเห็นในประเด็นนี้แตกต่างจาก 2 กลุ่มข้างต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมที่พบว่า วิชาวิจัยควรเน้นการสอนที่กระบวนการหรือวิธีการทำวิจัยมากที่สุด นอกจากนี้ นักศึกษายังเห็นว่า ควรให้อาจารย์ผู้สอนบรรยายพร้อมยกตัวอย่างประสบการณ์วิจัยจริงของผู้สอนมากที่สุด ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้เป็นไปตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2555) กล่าวคือ การสอนด้วยวิธีการดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ผ่านการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนได้พบความรู้ใหม่ด้วยตนเอง นอกจากนี้ การให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยในบางขั้นตอนหรือทุกขั้นตอนเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้หรือให้

ผู้เรียนลงมือทำวิจัยโดยตรงจะช่วยฝึกฝนทักษะการวิจัยให้แก่ผู้เรียน และยังมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งขึ้น (ทิตนา เขมมณี, 2555)

ข้อค้นพบดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเกี่ยวกับวิชาทางด้านทักษะการปฏิบัติ เช่น งานวิจัยของวีระยุทธ สุดสมบูรณ์ และคณะ (2552) พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาครุศาสตร์เครื่องกล มีความคิดเห็นในระดับมากกว่าอาจารย์ควรยกตัวอย่างประกอบการสอนเนื้อหาวิชาเพื่อทำให้มีแนวทางเข้าใจ มากขึ้นเช่นเดียวกับงานวิจัยของสุกสิรา สุวรรณชาติ และนัฐชญา คุรุเจริญ (2553) ที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีความคิดเห็นว่าการเน้นให้มีการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติและศึกษาดูงานในระดับมาก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกิติพร โชประการ (2555) ซึ่งพบว่า นักศึกษาในรายวิชาศิลปะการดำเนินชีวิตมีความเห็นว่าอาจารย์ ควรสอนโดยการยกตัวอย่างประกอบเนื้อหา รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญรัช วิกิติภูมิประเทศ (2557) ที่พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนในรูปแบบการใช้วิจัยเป็นฐานโดยให้นักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการทำวิจัยด้วยตนเองในระดับมาก

2. ในส่วนของการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงไม่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องลักษณะวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมรวมทั้งประเด็นในเรื่องรูปแบบการสอน อย่างไรก็ตาม สำหรับความคิดเห็นที่มีต่อลักษณะวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม พบว่า นักศึกษาที่มีระดับผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 และระหว่าง 2.00 – 3.00 มีความคิดเห็นแตกต่างจากนักศึกษาที่มีผลการเรียน ตั้งแต่ 3.01 ขึ้นไป ในประเด็นที่ว่าเนื้อหาวิชาวิจัย ด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมเข้าใจยากกว่าวิชาอื่น ๆ สำหรับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 และระหว่าง 2.00 - 3.00 มีความคิดเห็นแตกต่างจากนักศึกษาที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 3.01 ขึ้นไป ในเรื่องการซักถามนักศึกษาในห้องเรียน และการให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเนื้อหาของวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำวิจัยในขั้นตอนต่าง ๆ นั้น อาจถูกมองว่ายากและเป็นเรื่องไกลตัวในมุมมองของนักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำ (ผลการเรียนต่ำกว่า 2.00) และปานกลาง (ผลการเรียนระหว่าง 2.00-3.00) และจากการที่นักศึกษาในกลุ่มที่มีผลการเรียนต่ำและปานกลาง มีความเห็นในลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนในวิชานี้

แตกต่างกันไปจากกลุ่มนักศึกษาที่มีผลการเรียนสูง (ผลการเรียนตั้งแต่ 3.01 ขึ้นไป) กล่าวคือ ทำให้พวกเขาไม่ต้องการที่จะให้อาจารย์ผู้สอนซักถามและไม่ต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน

ข้อค้นพบนี้มีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยของสมรรถชัย คันธมาพันธ์ และคณะ (2556) ที่พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษาทั้งชายและหญิงมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนที่ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของน้อมจิตกิตติโชติพานิชย์ และคณะ (2556) ซึ่งพบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อเนื้อหาวิชาสถิติเบื้องต้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ เช่นกัน (วรุณี เซาว์นุสุขุม, 2553; วงศสถิตย์ เหลืองธำรงสกุล และอาทิตย์ วุฒิวงศ์วัฒน์, 2550; อัคริน แสงพิกุล, 2545) ที่ระบุว่า นักศึกษาอาจมีความคิดเห็นคล้าย ๆ กัน ในบางเรื่อง และในขณะเดียวกันก็อาจมีความคิดเห็นแตกต่างกันในบางเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นนักศึกษาที่มีระดับผลการเรียนที่แตกต่างกัน อาจเป็นไปได้ที่จะมีความคิดเห็นแตกต่างกันในหลาย ๆ ประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นนักศึกษาที่มีผลการเรียนแตกต่างกันอย่างเช่น นักศึกษากลุ่มที่เรียนดีกับนักศึกษากลุ่มที่เรียนอ่อนอาจมีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนแตกต่างกัน ซึ่งทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า วิชาวิจัยควรเน้นการสอนที่กระบวนการหรือวิธีการทำวิจัย รวมทั้งวิชาวิจัยเป็นวิชาที่มีเนื้อหาและลักษณะของวิชาที่แตกต่างจากวิชาอื่น ๆ และเป็นวิชาที่อาศัยความเข้าใจมากกว่าการท่องจำ ดังนั้นผู้สอนจึงควรอธิบายให้นักศึกษาทราบและเข้าใจถึงลักษณะวิชาวิจัยให้ชัดเจนตั้งแต่การสอนครั้งแรกว่าวิชาวิจัยมีลักษณะเนื้อหาอย่างไรแตกต่างจากวิชาอื่นอย่างไร และจะมีการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนทราบว่าตนเองจะต้องเรียนอะไรบ้างในวิชานี้ ซึ่งการที่นักศึกษาเข้าใจลักษณะของวิชาตั้งแต่แรกเริ่ม จะทำให้นักศึกษาสามารถเตรียมความพร้อมของตนเองในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ในวิชานี้ ซึ่งแนวทางที่เสนอแนะข้างต้นอาจจะเป็นผลดีในการสร้างแรงจูงใจและความสนใจให้แก่ผู้เรียนได้

2) จากผลการวิจัยในส่วนของรูปแบบการสอนที่พบว่า นักศึกษาให้คะแนนเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้ ในอันดับต้น ๆ ได้แก่ การให้อาจารย์ผู้สอนบรรยายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาแต่ละคนแสดงความคิดเห็นในระหว่างเรียน และการให้อาจารย์ผู้สอนเน้นการเรียนรู้โดยแลกเปลี่ยนความรู้/ความคิดเห็นระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอน ดังนั้น การสอนในวิชาวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ผู้วิจัยอาจนำประสบการณ์วิจัยจริงของผู้สอนมาเล่าให้นักศึกษาฟังเพื่อประกอบการบรรยายเนื้อหาในหัวข้อต่าง ๆ เช่น การกำหนดปัญหาการวิจัย การสร้างเครื่องมือวิจัย หรือ การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นต้น รวมทั้งควรใช้สื่อการสอนที่หลากหลายเช่น การบรรยายโดย power point การเล่าเรื่องจากประสบการณ์หรืองานวิจัยของผู้อื่น การให้นักศึกษาเล่นเกมเขียนตอบคำถามที่กระตือรือร้นเรียนหรือเขียนตอบในกระดาษที่เตรียมไว้ หรือการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตประกอบการสอน เป็นต้น จากผลการวิจัยมีข้อสังเกตว่านักศึกษาให้ความสำคัญกับ การบรรยายเนื้อหาวิชาวิจัยที่มีตัวอย่างงานวิจัยประกอบ ดังนั้นการสอนในวิชานี้ผู้สอนควรมีประสบการณ์วิจัยมาพอสมควร และสามารถนำผลงานวิจัยของตนเองมาประกอบการสอนได้ ซึ่งอาจทำให้นักศึกษามีความสนใจเรียนมากขึ้น และอยากฟังการบรรยายเนื้อหาวิชาจากประสบการณ์วิจัยของครูผู้สอน นอกจากนี้รูปแบบการสอนอื่น ๆ ที่ได้คะแนนต่ำในลำดับท้าย ๆ เช่น การตั้งคำถามหรือซักถามผู้เรียนในระหว่างการเรียน การมอบหมายงานหรือแบบฝึกหัดในชั่วโมงเรียน และการเน้นการบรรยายเนื้อหาในตำรา/หนังสือ ผู้สอนอาจพิจารณานำมาปรับใช้ในบางโอกาสหรืออาจนำมาใช้ผสมผสานกับวิธีอื่น ๆ ข้างต้นเพื่อไม่ให้เกิดการเรียนน่าเบื่อเกินไป

2. ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อลักษณะวิชาและรูปแบบการสอนกับนักศึกษาคณะอื่น ๆ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการวิจัย เช่น คณะนิเทศศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ

2) ควรทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และทักษะทางการวิจัยผ่านการเรียนการสอนรูปแบบต่าง ๆ

บรรณานุกรม

- กาญจนา แยมเสาชง. (2555). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กิติพร โชประการ. (2555). ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อกระบวนการเรียนการสอนวิชาศิลปะการดำเนินชีวิต. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 8(2), 145-165.
- ทรงสิริ วิชิรานนท์. (2549). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาการระเบียบวิธีวิจัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตโชติเวช. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตโชติเวช.
- ทศนา แชมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญธัช วิกิตภูมิประเทศ. (2557). ผลของการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานที่มีต่อความรู้เรื่องวัฒนธรรมอาเซียนของนักศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(1), 54-62.
- น้อมจิต กิตติโชติพานิชย์. (2556). ความคิดเห็นของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังที่มีต่อวิชาสถิติเบื้องต้น. วารสารวิทยาศาสตร์ลาดกระบัง, 22(1), 21-38.
- พรนิภา เพิ่มไทย. (2551). การวิจัยในชั้นเรียนเป็นอย่างไร. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2555, จาก http://www.human.nu.ac.th/jhnu/file/journal/2011_02_17_17_37_12-1-2-12.pdf
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2554). สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2555). หลักและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา ศรีเหรียญ. (2550). การวิจัยในชั้นเรียน. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2555, จาก <http://www.moe.go.th/webtcs/Hom/Paper/Article/ratana/ratana02/ratana02.htm>
- วงศสถิตย์ เหลืองธำรงสกุล และอาทิตย์ วุฒิวงศ์วัฒน์. (2550). ความคิดเห็นของนักศึกษาภาค กศ.พป. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่มีต่อสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เมื่อประสบปัญหาเรื่องผลิตภัณฑ์สุขภาพ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วรุณี เขาวนัสชุม. (2553). ความคิดเห็นของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ต่อส่วนประสมการตลาดบริการในธุรกิจบริการห้องเช่า. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2556). การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (คู่มืออาจารย์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วีระยุทธ สุดสมบูรณ์ และคณะ. (2552). ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของภาควิชาครุศาสตร์เครื่องกล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. วารสารวิจัยและพัฒนา มจร. 32(2-3), 303-316.
- ศักดิ์สิทธิ์ วัชรรัตน์. (2552). วิชาการวิจัยการศึกษาและวิจัยในชั้นเรียน. พิษณุโลก: วิทยาลัยสารพัดช่างพิษณุโลก.
- ศุภิสรา สุวรรณชาติ และนัฐญา คุรุเจริญ. (2553). ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา, 16(2), 72-82.
- สมรรถชัย คันธมาทน์ และคณะ. (2556). ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสถาบันการพลศึกษาในเขตภาคใต้ ปีการศึกษา 2555. วารสารคณะพลศึกษา, 16(1), 88-97.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2547). เคล็ดลับการทำวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อภิญญา ทหารวาณิช. (2552). การศึกษาเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อวินัยในตนเองในชั้นเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อัศวิน แสงพิกุล. (2545). ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม การท่องเที่ยวของเยาวชนในเขตกรุงเทพและปริมณฑล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อัศวิน แสงพิกุล. (2556). ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.